

УДК 81'373.23:82-3

DOI <https://doi.org/10.24919/2518-1602.2023.8>

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ АНТРОПОНІМІВ РОМАНУ ВАСИЛЯ ШКЛЯРА «ЧОРНИЙ ВОРОН. ЗАЛИШЕНЕЦЬ»

Любов ДИКА,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри правових та інформаційних технологій, Хмельницький інститут соціальних технологій Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» (Україна, Хмельницький) lyuba_22_77@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9049-286X>

Research ID: JFS-3782-2023

Наталія ГОЛЯРДИК,

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Україна, Хмельницький) ambassador2151@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9624-7582>

Research ID: JED-9318-2023

У статті проаналізовано антропоніми, виявлені в художньому творі Василя Шкляра «Чорний Ворон. Залишенець». Окреслено функціональне навантаження поетонімів у художній мові твору; подано семантичну характеристику виявлених у тексті роману власних назв персонажів. З'ясовано, що ономастичний простір аналізованого твору Василя Шкляра є виражальним компонентом зображуваних тогочасних подій, що реалізує образну структуру та відтворює авторську манеру мовотворчості письменника.

Ключові слова: антропонім, онім, поетонім, псевдонім, семантика, Василь Шкляр.

FUNCTIONAL AND STYLISTIC ANALYSIS OF ANTHROPONYMS IN VASIL SHKLYAR'S NOVEL "BLACK RAVEN. LEFTOVER"

Lyubov DYKA,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of Legal and Information Technologies, Khmelnytskyi Institute of Social Technologies of the Open University of Human Development "Ukraine" (Ukraine, Khmelnytskyi) lyuba_22_77@ukr.net

Natalia GOLYARDYK,

Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor at the Department of Psychology, Pedagogy and Socio-Economic Disciplines, Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine (Ukraine, Khmelnytskyi) ambassador2151@gmail.com

The article analyzes the anthroponyms found in the artistic work of Vasyl Shklyar "Black Raven. The Leftover". The functional load of poemonyms in the artistic language of the analyzed work is outlined; the semantic characteristics of the proper names of the characters revealed in the text of the novel are presented. It has been found that the onomastic space of the analyzed work of Vasyl Shklyar is an expressive component of the depicted contemporary events, which realizes the figurative structure and reproduces the writer's authorial manner of language creation.

It was found out that a special place in Vasyl Shklyar's novel "Black Raven. The Leftover", among all the linguistic means used by the author for the artistic design of the work, is the name of the heroes - anthroponyms. This is a widespread system of onyms, each of which has its own lexical-semantic properties. All components of the anthroponymic system of the work, especially nicknames (pseudonyms), were constructed by the writer as a result of a creative approach in covering of real events of the UPA period. Thanks to the skillful use of his own names and nicknames in the analyzed

text of the novel, Vasyl Shklyar achieves brilliant perfection in portraying the subtlest nuances of the inner world of the heroes, achieves unique results in the characterization of the characters.

Having outlined the functional load of onyms in the artistic language of the analyzed work of Vasyl Shklyar, we researched the poemonyms we discovered are characterized by polyfunctionality. Yes, the leading function of the mutes in the novel "Black Raven. The Leftover" is nominative. It serves first of all to identify the object, which is actually designated by one or another proper name.

As a result of our research, we discovered a significant number of onyms, some of which play a leading role in the plot of the work, that is, they are used the most widely; others – create the background of the story (toponyms and other categories of onyms), so they are marked by less active use.

Key words: *anthroponym, onym, poemonym, pseudonym, semantics, Vasyl Shklyar.*

Постановка проблеми. Лінгвістичне дослідження онімного простору художнього твору є важливим та невід'ємним складником глибинного розуміння тексту та усвідомленням прихованих смислів. Власні назви у художньому творі – це особлива мовознавча одиниця, оскільки онім у літературному тексті функціонує як елемент стилістичної системи, має емоційно-оцінний компонент, набуває різноманітних асоціацій і смислових зв'язків, трансформується відповідно до тематики, стилю, умов своєї реалізації (Терещенко, 2012 с. 154).

Власні назви становлять універсальну лексичну категорію художнього твору, яка бере участь у реалізації авторської концепції світобачення, у побудові певного художнього образу, зображенні його дій. Крім того, онім є надзвичайно багатоплановим компонентом художнього тексту, який може реалізувати свої численні можливості як засіб творення образу відповідно до жанрових особливостей твору, авторських завдань, психологічних й інтелектуальних даних читача. Мова художніх текстів має свої ономастичні особливості, які потрібно з'ясувати, оскільки власні назви є істотним, функціонально значущим складником творів художньої літератури.

Аналіз досліджень. Оніми як розгалужена система власних назв стали предметом активного дослідження в сучасному українському мовознавстві (Л. Белей, Г. Бучко, Д. Бучко, Т. Гриценко, Ю. Карпенко, Н. Колесник, В. Котович, З. Купчинська, Л. Масенко, Л. Скрипник, М. Торчинський, П. Чучка та ін.).

Усебічне та ґрунтовне вивчення різних типів літературно-художніх онімів та визначення їхнього функціонального, конотативного й експресивного наповнення у межах певного твору належить до актуальних мовознавчих досліджень. Значний внесок у розробку теоретичних питань літературної ономастики зробили такі відомі вчені, як Л. Белей, В. Калінкін, Ю. Карпенко, Л. Новіцька, Н. Попович, І. Хлистун та ін.

Своєрідність літературної ономастики як самостійної дисципліни обстоювали такі мовознавці, як В. Григор'єв, Ю. Карпенко, Л. Колоколова, Н. Михайлівська, О. Немировська, Т. Немировська та ін. Вчення про літературно-художню онімію значно доповнюють дослідження Т. Гриценко, А. Зеленько, О. Карпенко, Г. Лукаш, М. Мельник, Т. Крупеньової, Л. Селіверстової, О. Усової та ін.

Хоча сьогодні існує значна кількість мовознавчих досліджень щодо вживання онімної лексики у творах художньої літератури, однак ономастикон сучасної української прози ще потребує детального розгляду та вивчення, зокрема цікавим постає питання використання поетонімів у романі Василя Шкляра «Чорний Ворон. Залишенець».

Мета статті – дослідити специфіку стилістичного використання антропонімів у творчості Василя Шкляра (на прикладі роману «Чорний ворон. Залишенець»).

Виклад основного матеріалу. Онімія в художньому творі – явище надзвичайно складне й багатоаспектне. Саме від майстерності автора дібрати власні назви відповідно до потреб контексту, жанрових особливостей твору залежить сприйняття художнього тексту читачем. Оскільки семантична глибина онімів необмежена, то насамперед авторові важливо самому осмислити цю глибину та майстерно передати її у формі відповідних контекстів за допомогою влучного, вираженого словесного оточення (Белей, 1993, с. 39).

Як зазначає Б. Гриценко, «...вибір власних назв та їхній органічний зв'язок із цілісністю художнього твору іноді вважають мірилом висоти художнього слова письменника» (Гриценко, 2002, с. 93).

Відомий український мовознавець Ю. Карпенко вважає, що онімія визначається особистістю автора та мотивами його творчості, нормами місця, часу, соціального середовища (Карпенко,

2000, с. 22). Тож упевнено можна сказати, що ономастикон художнього тексту – важливий засіб вияву індивідуально-авторської картини світу.

Погоджуємося із думкою В. Калінкіна, що оніми в тексті художнього твору несуть у собі яскраво виражене семантичне навантаження, мають незвичайне звукове оформлення, прихований асоціативний фон. Власна назва завжди надає тексту особливого колориту, може виражати спеціальний зміст, у якому концентровано виражений авторський задум. Крім того, система імен певного твору – це завжди носій конотацій історичного, соціального, локального та національного плану, що найперше стосується реалістичних творів (Калінкін, 2003, с. 53).

Відома сучасна дослідниця-літературознавиця О. Стадніченко високо оцінює творчий доробок Василя Шкляра, зазначаючи, що він займає центральне місце в сучасній українській літературі: «...твори на історичну тему мають специфічне завдання – формувати національну свідомість, розкривати і примножувати історичний і духовний досвід людства, давати моральні уроки майбутнім поколінням (Стадніченко, 2010, с. 308).

Зазначимо, що всі свої історичні романи Василь Шкляр писав, спираючись на історичну правду та користуючись архівними документами, тож його історичні твори можна вважати художньо-документальними. Для них (у тому числі й для роману «Чорний Ворон. Залишенець») письменник обирає важливі історичні, національні та загальнолюдські проблеми, створює напружені сюжетні лінії, що, у свою чергу, дозволило автору використати досить широкий ряд власних назв – антропонімів, топонімів тощо.

Антропоніми, вживані Василем Шкляром у його романі «Чорний ворон. Залишенець», відображають уявлення, замисел автора, його ставлення до носіїв і, у свою чергу, формують сприйняття образу, мотивують ставлення до нього читача. Конструюючи літературно-художні антропоніми, Василь Шкляр обирає найбільш характерну ознаку персонажа, щоб досягти бажаного ефекту у сприйнятті образу. Серед усіх компонентів літературного тексту антропоніми виступають важливими та необхідними складниками і займають неабияке місце у структурі та композиції художнього твору. Вони мають цілеспрямоване ідейно-художнє значення. Вдалий вибір письменником оніма не лише надає образу завершеності, конкретності, а й безпосередньо характеризує його.

Антропонімічний простір роману Василя Шкляра «Чорний ворон. Залишенець» дуже розмаїтий: *Чорний Ворон, Євдося, Прокіп Пономаренко, отець Олексій, отаман Василь Чучупака, Варфоломій, Денікін, Іван Гонта, Онися, матінка Єпистинія, Ціля, Довгов'язий, Гоцман, баба Марія, сотник Завірюха* та ін. (Шкляр, 2015). Загалом в аналізованому творі нами виявлено 197 антропонімів.

Зазначимо, що автор досить ретельно добирає кожне ім'я для своїх персонажів, що великою мірою сприяє осмисленню художнього задуму письменника. Здебільшого в цьому творі переважають українські власні назви, серед яких є як загальноновживані, так і рідкісні, архаїчні та інонаціональні антропоніми, імена, утворені словотворчими афіксами на позначення малих чи молодих осіб, імена з емоційною оцінкою, андроніми, прізвиська, псевдоніми, сатирично-політичні антропоніми.

Першим і головним персонажем у романі «Чорний Ворон. Залишенець» виступає сам отаман загону повстанців Холодного Яру з псевдонімом *Чорний Ворон*. В образі *Чорного Ворона* (справжнє прізвище *Чорновус*) письменник втілює, на нашу думку, найкращі риси не тільки мужнього воїна, захисника рідної землі, а взагалі змалював збірний образ незламного, непереможного українського народу. *Чорний Ворон* – справжній патріот своєї країни. Він служив у царській армії, але з приходом більшовиків приєднався до повстанських загонів отамана *Гризла*: «*Колись офіцерові ударного батальйону смерті Черноусову навіть уві сні не могло привидітися, що він стане курінним 25-го Черкаського куреня і, зупиняючи ешелони на станції Бобринській, ставитиме до муру тих солдатів та офіцерів, з якими пліч-о-пліч ішов за «царя і отечество...»*» (Шкляр, 2015, с. 35).

Загалом псевдоніми посідають в антропонімічній системі роману «Чорний ворон. Залишенець» важливе місце. Будучи різновидом власних найменувань героїв твору, вигаданим особовим найменуванням, псевдоніми використовують представники окремих груп суспільства (письменники, публіцисти, композитори, актори, художники, співаки, громадсько-політичні діячі, злочинні елементи) поряд із своїм справжнім іменем та прізвищем або замість них з метою конспірації через причини особистісного, політичного та юридичного характеру (Павликівська, 2009, с. 240).

Як зазначає Н. Павликівська, найчисленнішими у громадсько-політичній псевдонімії ХХ століття були псевдоніми членів ОУН-УПА (Павликівська, 2009, с. 240). Зважаючи на характер висвітлених у творі подій, саме особисто вигадані, прибрані головними героями роману Василя Шкляра «Чорний Ворон. Залишенець» прізвиська (іноді імена) використовувалося для того, щоб приховати своє справжнє найменування й уникнути переслідування владою себе й своїх рідних.

В аналізованому романі ми виявили 32 власні назви – псевдоніми, що становить 16,2 % від усіх антропонімів: *Чорний Ворон, Вовкодав, Вовкун, Чорт, Зірвиголова, Ходя і Біжу, Гамалія, Завірюха* та ін.

Оскільки в романі висвітлено повстанську боротьбу українців проти окупаційної влади у 1920-х роках, то, відповідно до змісту передачі реальних подій, текст твору насичений власними назвами – псевдонімами (прізвиськами) отаманів. В основі творення усіх цих псевдонімів наявна, на нашу думку, характерна ознака особи. Так, псевдоніми *Чорний Ворон, Вовкодав, Хмара, Ходя, Біжу, Гонта-Лютий, Зірвиголовата* ін. – це найменування отаманів або людей, які брали участь у висвітлених у творі історичних подіях.

Саме прізвиська на позначення осіб ґрунтуються на таких характерних ознаках, як акцентування певних аспектів діяльності, особливості зовнішнього вигляду, характеру поведінки, тобто є описовими назвами, характеризують особу за певними її властивостями. Наприклад, головний отаман іменується у романі *Чорним Вороном*, можливо, за зовнішнім виглядом. *Чортом* називали Веремієвого ад'ютанта, вважаємо, також за зовнішнім виглядом: «*Якось уночі до них знову прибався Чорт – Веремієв ад'ютант, що мав кругле совине лице і такий же, як у сови, закандзюблений ніс....*» (Шкляр, 2015, с. 178); «*...Не бійся, Ганнусю, це Чорт, - сказав Веремій. – Гарний хлопець, то він тільки зверху такий набурмосений*». *Чорт спробував усміхнутися, проте став ще страшнішим...*» (Шкляр, 2015, с. 46); «*...козак із широко ошкіреним ротом, з якого визирали чималі ікла... Цей любить воювати тіки вночі. Через те й назвали його Вовкулакою ...*» (Шкляр, 2015, с. 39); «*...Як він умів роздрочити хлопців до гарячого діла! Як його розбурхував запах московської крові...*» (Шкляр, 2015, с. 361). Тому і прізвисько, на нашу думку, міг отримати за схожістю з вовком.

Невіруючий – це прізвисько козака *Хоми*, який ніколи нікому не вірив, з недовірою ставився до всього, про що говорять такі рядки: «*Хома, звісно ж не вірив, що Хмара загинув*» (Шкляр, 2015, с. 362); «*Еге, налякаєш, – не повірив йому Невіруючий Хома*» (Шкляр, 2015, с. 316); «*Невіруючий Хома дивувався, як можна вірити богині-жінці*» (Шкляр, 2015, с. 361).

Представника Китаю в УНР *Чань Хунь Мунь* Василь Шкляр наділяє псевдонімом *Ходя*, оскільки, як пояснює автор, тоді саме так називали китайців: «*...Після того, як ми його прихотили на Лебединській цукроварні під час вистави «Шельменко-денщик», Ходя без особливої муштри напрочуд швидко прижився в нашому загоні. Як тут і був... Ходя скидався на якогось Тугай-бея... Ходя виявився віртуозом рукопашної сутички...*» (Шкляр, 2015, с. 121). Крім того, письменник для іменування згаданого героя використовує здрібніло-пестливі форми звертання: «*Ходюню, вперед...*», даючи цим певну оцінку характеристику персонажу.

Як бачимо з наведених прикладів, Василь Шкляр переважно дає вмотивовану характеристику псевдонімів персонажів роману.

Усі антропоніми, виявлені нами в романі «Чорний Ворон. Залишенець», залежно від носія найменування вважаємо за доцільне поділити на такі групи:

1) антропоніми – найменування чоловіків: *Василь Чучупака, Петро Чучупака, Прокіп Пономаренко, Яша Гальперович, Павло Солонько, Симон Петлюра, дядько Трохим, Афанасій Карпович Колюжний, Петрусь, Костя Блакитний, Сиром'ятніков, Красуцький, Варфоломій, Шаєвич, брати Момоти, Ларіон Загородній, отець Олексій, лісник Гречаний, командир ескадрону Митрюха Герасімов, Яків* та ін.; загалом 119 одиниць, що становить 60,4 % від усіх антропонімів.

2) антропоніми – найменування жінок: *Євдося, Ганнуся, Танасиха, матінка Єпистимія, Онися, Уля, Тіна (Валентина), баба Марія, Єва, Меланя* та ін.; таких онімів ми виявили 23 одиниці (11,6 %).

3) власні назви відомих людей, істориків, письменників, громадських діячів, літописців, князів тощо: *Тарас Шевченко, Квітка-Основ'яненко, Мойсей, Максим Залізник, Наливайко, гетьман Хмель, Леся Українка, Шуберт, князь Потоцький, Гіппократ, Ленін* тощо; усього

23 найменування (11,6 %). Названі особи не є персонажами аналізованого твору, а лише згадуються Василем Шклярем задля висвітлення подій.

Серед виявлених груп антропонімів фіксуємо значну кількість зменшено-пестливих імен, якими автор іменує героїв на зразок *Маруся, Петрусь, Юрась*. Такі оніми набувають певної експресії, що проявляється у доброзичливому ставленні персонажів один до одного: *Ганнуся, Захарко, Зінько, Євдося, Івась, Карпусь, Куземко (Кузьма), Ларик, Меланя, Микитась, Митя, Онися, Охтанась (Панас), Сашуня, Уля, Юрась*.

Відповідно до висвітлених в аналізованому романі історичних подій розгортання сюжету в тексті твору переважають антропоніми на позначення осіб чоловічої статі: *Василь Чучупака, Павло Солонько, Сеня Кацман, Мефодій, Петрусь* та ін.

Трьома прикладами засвідчено у тексті аналізованого роману іменування особи за патронімом: *Бениха, Танасиха, Хтодиха*: «Вони вдвох випивали по чарці, до столу підтюпцем дріботіла заклопотана Бениха...» (Шкляр, 2015, с. 39); «Ганнуся з матір'ю, вхопивши одежину, повилітали з хати, а Танасиха шкандибала за ними вслід...» (Шкляр, 2015, с. 108), «...Вона вхопила десяток яєць, побігла до ворожки Хтодихи...» (Шкляр, 2015, с. 67).

Зазначимо, що в історичному романі В. Шкляра «Чорний Ворон. Залишенець» фіксуємо велику кількість прізвиськ, що належать росіянам, тобто антропоніми російського походження з досить-таки виразною негативною характеристикою: *Антропов, Козицький, Какавишинов, Косовороткін, Сиромятніков, Козлодоев, Кузякін, Глазунов, Дьяконов, Хлопушин, Болбочан, Чеботарьов, Лисин, Семедянкін, Безпамятний, Щербак, Самохін, Карпухин, Ленский, Бергавинов, Ледяев, Вольський, Кандигін, Голубчик*. Усі вони тільки називають героїв, хоча до деяких автор подає тлумачення, тобто є характеристичними власними назвами: *начальник ревкому Долбоносів* («У нього й справді був ніс-долото, плескатий і довгий, як у качура»); *воєнком Красуцький* («добродушний і хитрий хохол, чепурний та наодеколонений, як і всі потайні п'яниці»).

Говорячи про функціональне призначення поетонімів у художньому тексті (на прикладі історичного роману «Чорний Ворон. Залишенець»), зазначимо, що більшість дослідників мови творів вважають, що без аналізу онімного простору справжнє розуміння тексту, його глибинних, підтекстових змістових шарів, просто неможливе. Власні назви дають неоціненну інформацію для інтерпретації цього тексту, нерідко й таку, що іншими способами не виражена. Вони забарвлюють, увиразнюють текст, виконуючи й істотну текстотвірну функцію (Карпенко, 2000, с. 69).

Свого часу багатьма ученими-ономастами було висунуто ряд розгорнутих функціональних класифікацій літературної онімії. Одну з них, орієнтовану тільки на літературну антропонімію (за термінологією автора: літературно-художню антропонімію), розробив Л. Белей, виділивши чотири групи літературних антропонімів – нейтральні, характеристичні, дейктичні та ідеологічні (Белей, 1995, с. 8–10).

В інших працях з літературної ономастики можна зустріти й інші рубрикації поетонімів, але вони не є принциповим запереченням одна одної, розставляючи лише дещо інші акценти на членуванні стилістичного навантаження власних назв у художньому тексті. Зазначимо, що таке членування практично завжди є певною мірою штучним, умовним, оскільки оніми в тексті високої художності виконують одразу багато різних функцій: їм органічно притаманна поліфункціональність (Белей, 1995, с. 15–16).

Стилістичні функції власних назв, виявлених нами в тексті аналізованого роману, надзвичайно різноманітні: від звичайного іменування персонажів, їх характеристичної ролі до відтворення сутності та реальності зображуваних у романі подій. Текст історичного роману «Чорний Ворон. Залишенець» – багатий ономастичний простір, заповнений всіма можливими розрядами власних назв, серед яких значну кількість становлять власні найменування людей, які одержали додаткове семантичне наповнення завдяки майстерному використанню автора твору.

З огляду на те, що у сюжетній канві твору є багато персонажів, мова роману надзвичайно насичена антропонімами, тож стає майже онімічною. Провідними антропонімами твору є, звичайно, імена головних героїв: *Чорний Ворон, Веремія, Василь Чучупака, Семен Чучупака, Вовкулака, Ганнуся, Гонта-Лютій, Добривечір, Євдося, Завірюха, Тіна (Валентина), Ходя, Чорт* та ін.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, антропонімія історичного роману Василя Шкляра «Чорний Ворон. Залишенець» представлена значною кількістю власних назв. Здебільшого це назви-псевдоніми, а також імена (як в офіційному варіанті, так і в розмовно-побутовому або зменшено-пестливому), імена та прізвиська, рідше – власні назви на

позначення імені по батькові та прізвище. Перспективою подальших наукових розвідок може бути дослідження онімного простору творів Василя Шкляра, а також художнього доробку інших сучасних українських письменників.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Белей, Л. (1995). *Функціонально-стилістичні можливості української літературно-художньої антропонімії XIX–XX ст.* Ужгород.
- Белей, Л. О. (1993). *Літературно-художня антропонімія як джерело розвитку національного іменника українців.* Мовознавство, 3, 35–40.
- Гриценко, Т. Б. (2002). *Ономастикон художнього тексту як окрема мікросистема (на матеріалі історичних романів про Хмельниччину).* Науковий вісник, 12, 105–110.
- Калінкін, В. (2003). *Онімний простір та поетонімосфера: загальне і специфічне в обсязі й змісті.* Наукові записки. Мовознавство. Тернопіль, I, 24–27.
- Карпенко, О. Ю. (2000). *Про літературну ономастику та її функціональне навантаження.* Записки з ономастики: зб. наук. пр. Одеса: Астропринт, 4, 68–74.
- Карпенко, Ю.О. (2000). *Мова топонімів – мова землі: онімізація тексту як художній засіб у романі Ліни Костенко «Берестечко».* Історико-літературний журнал. Одеса, 5, 75–80.
- Павликівська, Н.М. (2009). *Питання української псевдонімії XX ст.* Вінниця: «Глобус-Прес».
- Стадніченко, О.О. (2010). *Роман Василя Шкляра «Чорний Ворон»: історична та художня правда.* Вісник Запорізького національного університету, 2, 307–312.
- Терещенко, Л. В. (2012). *Семантика, структура і стилістичні особливості чоловічого антропонімікону в романі Михайла Стельмаха «Правда і кривда».* М.П.Стельмах і сучасність: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Хмельницький, 153–160.
- Шкляр, В. (2015). *Чорний ворон. Залишенець: роман.* Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля».

REFERENCES

- Belay, L. (1995). *Funktsional'no-stylistychni mozhlyvosti ukrayins'koyi literaturno-khudozhn'oyi antroponimiyi XIX-XX st.* [Functional and stylistic possibilities of Ukrainian literary and artistic anthroponymy of the XIX-XX centuries]. Uzhhorod. [in Ukrainian].
- Belay, L.O. (1993). *Literaturno-khudozhnya antroponimiya yak dzherelo rozvytku natsional'noho imennyka ukrayintiv.* [Literary and artistic anthroponymy as a source of development of the national noun of Ukrainians]. Linguistics, 3, 35-40. [in Ukrainian].
- Hrytsenko, T.B. (2002). *Onomastykon khudozhn'oho tekstu yak okrema mikrosystema (na materialy istorychnykh romaniv pro Khmel'nychynu).* [The onomasticon of the artistic text as a separate microsystem (based on the material of historical novels about the Khmelnytsky region)]. Scientific Bulletin, 12, 105-110. [in Ukrainian].
- Kalinkin, V. (2003). *Onimnyy prostir ta poetonimosfera: zahal'ne i spetsyfichne v obsyazi y zmisti.* [Onymic space and poetonimosphere: general and specific in scope and content]. Proceedings. Linguistics. Ternopil, I, 24-27. [in Ukrainian].
- Karpenko, O.Yu. (2000). *Pro literaturnu onomastyku ta yiyi funktsional'ne navantazhennya.* [About literary onomastics and its functional load]. Notes on onomastics: coll. of science Ave. Odessa: Astroprint, 4, 68–74. [in Ukrainian].
- Karpenko, Yu.O. (2000). *Mova toponimiv – mova zemli: onimizatsiya tekstu yak khudozhniy zasib u romani Liny Kostenko «Berestechko».* [The language of toponyms is the language of the land: onimization of the text as an artistic tool in Lina Kostenko's novel «Berestechko»]. Historical and literary magazine. Odessa, 5, 75–80. [in Ukrainian].
- Pavlykivska, N.M. (2009). *Pytannya ukrayins'koyi psevdonimiyi XX st.* [The issue of Ukrainian pseudonyms of the 20th century], Vinnytsia: «Globus-Press». [in Ukrainian].
- Stadnichenko, O.O. (2010). *Roman Vasylya Shklyara «Chornyy Voron»: istorychna ta khudozhnya pravda.* [Vasyl Shklyar's novel «Black Raven»: historical and artistic truth]. Bulletin of Zaporizhzhya National University, 2, 307–312. [in Ukrainian].
- Tereshchenko, L.V. (2012). *Semantyka, struktura i stylistychni osoblyvosti cholovichoho antroponimikonu v romani Mykhayla Stel'makha «Pravda i kryvda».* [Semantics, structure and stylistic features of the male anthroponymicon in Mykhailo Stelmakh's novel "Truth and Lie"]. M.P. Stelmakh and modernity: materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference. Khmelnytskyi, 153-160. [in Ukrainian].
- Shklyar, V. (2015). *Chornyy voron. Zalyshenets': roman.* [Leftover Black Raven: A Novel]. Kharkiv: Book Club «Family Leisure Club». [in Ukrainian].